

Sygn. akt: III AUa 295/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie: Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska

Sędziowie: SSA Iwona Szybka

SSO del. B. Michalska

Protokolant: sekr. sądowy Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2013 r. w Łodzi

sprawy **J. W.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o prawo do odsetek za opóźnienie w ustaleniu uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy,

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 28 grudnia 2012 r., sygn. akt: VIII U 4043/12;

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie I i II w ten sposób, że przyznaje J. W. prawo do odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia

w wypłacie renty należnej za okres od 29 kwietnia 2010 r. do 30 kwietnia 2012r., poczynając od 25 września 2010 r. do dnia zapłaty świadczenia;

2. oddala apelację w pozostałej części;

3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. na rzecz J. W. kwotę 210 (dwieście dziesięć) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

Sygn. akt III AUa 295/13

UZASADNIENIE

Wnioskodawczynie J. W. 28 września 2012r. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. z 23 sierpnia 2012r. odmawiającej jej prawa do wypłaty odsetek za opóźnienie w ustaleniu uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy. Odwołująca wniosła o zmianę decyzji i zasądzenie odsetek od wypłaty zaległej renty za okres od 29 kwietnia 2010r. do 30 kwietnia 2012r. oraz zwrot kosztów procesu. Wskazała, że domaga się odsetek od kwot po 1.306,16 zł., liczonych od 21-go każdego miesiąca, poczynając od maja 2010r. do 31 maja 2012r. W uzasadnieniu odwołania podniesiono, że opóźnienie w wypłacie renty nastąpiło z przyczyn, za które odpowiedzialność ponosi organ rentowy na podstawie art. 118 ust. lila ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. 85 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wnosił o jego oddalenie. Podtrzymując argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, wskazał, że w celu wykonania wyroku przyznającego prawo do świadczenia rentowego wnioskodawczyni została zobowiązana do dostarczenia dokumentów pozwalających na ostateczne ustalenie wysokości renty. Złożenie tych dokumentów nastąpiło 4 maja 2012r., a decyzja została wydana 22 maja 2012r., natomiast wypłata została przekazana na rachunek bankowy 28 maja 2012r., a zatem z zachowaniem 30-dniowego terminu wynikającego z ustawy.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 28 grudnia 2012r. w sprawie VIIIU 4043/12 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał J. W. prawo do odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia rentowego należnego za okres od 29 kwietnia 2010r. do 30 kwietnia 2012r., poczynając od 17 maja 2012r. do dnia zapłaty (pkt 1 wyroku) oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie (pkt 2).

Powyższe orzeczenie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne:

J. W., ur. (...), złożyła wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy 29 kwietnia 2010r. Jak ustalił Sąd Okręgowy, decyzją z 30 sierpnia 2010r. organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy z powodu wydania orzeczenia przez komisję lekarską ZUS z 24 sierpnia 2010r., stwierdzającego, że wnioskodawczym nie jest niezdolna do pracy. 5 października 2010r. wnioskodawczyni złożyła odwołanie od powyższej decyzji. Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 7 października 2011r. w sprawie o sygn. akt VIII U 1724/10 zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. W. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od 29 kwietnia 2010r. do 30 kwietnia 2012r. Sąd ustalił, że z powodu zaburzeń depresyjnych nawracających, obecnie o dużym nasileniu, odwołująca jest częściowo niezdolna do pracy od daty złożenia wniosku o rentę na okres 2 lat. Jak ustalił Sąd I instancji w oparciu o akta VIIIU 1724/10, w dniu 10 października 2011r. organ rentowy złożył wniosek o uzasadnienie wyroku i doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem, który postanowieniem z dnia 20 października 2011 roku został odrzucony. Na skutek wniesionego zażalenia Sąd Apelacyjny w Łodzi postanowieniem z 24 lutego 2012r. w sprawie III AUz 21/12 uchylił zaskarżone postanowienie. ZUS nie złożył apelacji i w rezultacie wyrok w sprawie VIII U 1724/10 uprawomocnił się 11 kwietnia 2012r. Odpis prawomocnego wyroku wpłynął do organu rentowego 17 kwietnia 2012r. Jak ustalił Sąd I instancji, w dalszej kolejności ZUS zawiadomił wnioskodawczynię o przesunięciu terminu do wydania decyzji w wykonaniu wyroku z powodu konieczności złożenia informacji, czy w okresie od 29 kwietnia 2010r. skarżąca pobierała zasiłki dla bezrobotnych lub zasiłki z MOPS. W dniu 19 kwietnia 2012r. J. W. złożyła w ZUS oświadczenie o niepobieraniu zasiłków z MOPS oraz zasiłku dla bezrobotnych. Pozostałą dokumentację, mającą wpływ na ustalenie wysokości świadczenia, wnioskodawczyni złożyła w organie rentowym 4 maja 2012r. Decyzją z 22 maja 2012r. organ rentowy przyznał wnioskodawczyni rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres ustalony wyrokiem Sądu Okręgowego z 7 października 2011r. Organ rentowy ustalił wysokość świadczenia za okres od 29 kwietnia 2010r. do 30 kwietnia 2012r. na kwotę 29.880,66 zł brutto i wypłacił świadczenie w kwocie 24.174,40 zł, po odliczeniu zaliczki na podatek dochodowy, składki na ubezpieczenia społeczne i uwzględnieniu innych odliczeń. Powyższa kwota wpłynęła na rachunek wnioskodawczym w dniu 31 maja 2012r.

Jak ustalił Sąd I instancji, 24 lipca 2012r. J. W. wystąpiła do ZUS z wnioskiem o wypłatę ustawowych odsetek od zaległej renty za okres od 29 kwietnia 2010r. do 31 maja 2012r., kiedy nastąpiła wypłata świadczeń. Zaskarżoną decyzją z 23 sierpnia 2012r. ZUS odmówił wypłaty odsetek uznając, że wyjaśnienie ostatniej okoliczności niezbędnej do przyznania renty nastąpiło z dniem wpływu do organu rentowego prawomocnego wyroku sądowego przyznającego sporne świadczenie. Po wpłynięciu wyroku 12 kwietnia 2012r. postępowanie wyjaśniające w ZUS zostało zakończone 4 maja 2012r., a wypłata świadczenia nastąpiła w ciągu 30 dni od tej daty (28 maja 2012r.), a więc realizacja świadczenia nastąpiła w terminie przewidzianym w art.118 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołanie wnioskodawczyni zasługiwało na uwzględnienie, ale tylko w bardzo ograniczonym zakresie. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd I Instancji powołał art. 118 ust. 1 i la ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, ze zm.), zgodnie z którym organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji (...),

przy czym w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego. Sąd Okręgowy zaznaczył, że cytowany przepis nie statuuje zasady, że zawsze datą ustalenia ostatniej okoliczności jest data wpływu prawomocnego wyroku do organu rentowego. Każdą sytuację należy rozpoznawać indywidualnie, oceniając czy wiedza co do stanu faktycznego organu rentowego była wystarczająca do wydania decyzji. Dodatkowo wskazano na treść art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zm.). Przepis ten stanowi, że jeżeli organ rentowy - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Jak podkreślił Sąd Okręgowy, niewystarczające jest przy tym wykazanie wyłącznie braku winy w odmowie wypłaty świadczenia, ale konieczne jest także stwierdzenie, że po stronie organu rentowego nie występowały jakiegokolwiek okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność. Odnośnie zasad rządzących wypłatą odsetek powołano § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 1 lutego 1999 roku w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustalaniu lub wypłacie prawa świadczeń z ubezpieczenia społecznego (Dz. U. 12/99 poz.104), zgodnie z którym odsetki wypłaca się za okres od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczenia - do dnia wypłaty. W ocenie Sądu Okręgowego, rozstrzygnięcie w sprawie sprowadzało się do zbadania, czy problem wypłaty świadczenia był skomplikowany pod względem prawnym lub faktycznym i kiedy wszystkie okoliczności niezbędne do wydania decyzji zostały ustalone. Dodatkowo także do stwierdzenia, że organowi rentowemu nie można przypisać winy w tym także winy nieumyślnej w postaci choćby niestaranności. Rolą Sądu w niniejszym procesie było dokonanie oceny, czy w chwili ustalania uprawnień ubezpieczonej do świadczenia z ubezpieczenia społecznego na podstawie wyroku Sądu Okręgowego z 7 października 2011r. w sprawie o sygn. akt VIII U 1724/10 istniały takie okoliczności, które zwalniałyby organ rentowy od odpowiedzialności za wypłatę odsetek za opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia, innymi słowy czy organ rentowy mógł wydać wcześniej pozytywną dla wnioskodawczyni decyzję. Powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2009r., UK 345/08, stwierdził też, że organ rentowy nie ma obowiązku wypłaty odsetek od świadczenia rentowego przyznanego w terminie 30 dni od daty wpływu prawomocnego wyroku sądu zmieniającego uprzednią decyzję tego organu odmawiającą prawa do renty, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy w postępowaniu odwoławczym uzasadnione było ustaleniami, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu z uwagi na ograniczenia dowodowe obowiązujące w postępowaniu przed tym organem.

W ocenie Sądu I instancji ustalenia i rozstrzygnięcie w sprawie VIII 1724/10 nie dawało podstaw do przyjęcia, że organ rentowy wydając decyzję odmawiającą wnioskodawczyni prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, miał możliwość ustalenia prawidłowego stanu faktycznego i przyznania spornego świadczenia. Sąd Okręgowy uznał, że wyjaśnienie wątpliwości co do ustalenia prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy nastąpiło dopiero wtedy, gdy wydany wyrok sądowy stał się prawomocny, a co za tym idzie powstała możliwość wydania stosownej decyzji przez organ rentowy po wpłynięciu tego wyroku do ZUS. Nie podzielił argumentów pełnomocnika wnioskodawczyni, że organ rentowy miał możliwość ustalenia prawa wnioskodawczyni do spornej renty już od dnia złożenia przez nią wniosku o to świadczenie, ponieważ organ rentowy ponosi odpowiedzialność za błędne ustalenia lekarza orzecznika ZUS oraz komisji lekarskiej ZUS uznających, że wnioskodawczyni nie jest niezdolna do pracy. Sąd Okręgowy powołał się na art. 14 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym orzeczenie lekarza orzecznika, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub co, do którego nie zgłoszono zarzutu wadliwości, albo orzeczenie komisji lekarskiej, stanowi dla organu rentowego podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie, do których prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji. Według Sądu I instancji, w postępowaniu o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy, organ rentowy z mocy powołanych przepisów uwzględnia ustalenia komisji lekarskiej, które są dla niego wiążące. Orzeczenie komisji lekarskiej może być zakwestionowane przez skuteczne wniesienie odwołania od decyzji ZUS. Tak też było w sprawie wnioskodawczyni, która składając odwołanie od decyzji z dnia 30 sierpnia 2010 roku odmawiającej jej prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w oparciu o orzeczenie Komisji Lekarskiej ZUS z dnia 24 sierpnia

2010 roku, zakwestionowała ustalenia tego orzeczenia w toku sądowego postępowania odwoławczego, zakończonego prawomocnym wyrokiem z dnia 7 października 2011 roku. W rezultacie Sąd Okręgowy wywiódł, że zgodnie z art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej, za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji należy uznać dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego do organu rentowego, który miał miejsce w 17 kwietnia 2012 roku, od którego biegł 30 dniowy termin na wykonanie wyroku Sądu Okręgowego z 7 października 2011 roku. W ocenie Sądu Okręgowego ZUS pozostawał w zwłoce tylko od 17 maja 2012r., ponieważ błędem było uzależnienie wydania decyzji wykonującej prawomocny wyrok od złożenia przez wnioskodawczynię oświadczeń i zaświadczeń mających wpływ na wysokość przyznanego świadczenia. Powołał przy tym na treść art. 120 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, zgodnie z którym, jeżeli prawo do świadczeń zostało udowodnione, ale zainteresowany nie przedłożył dowodów niezbędnych do ustalenia wysokości świadczeń, organ rentowy przyznaje zainteresowanemu świadczenia w kwocie zaliczkowej zbliżonej do kwoty przewidywanych świadczeń. W związku z powyższym Sąd częściowo zmienił zaskarżoną decyzję i na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. przyznał J. W. prawo do odsetek od zaległej renty od 17 maja 2012r. oraz oddalił odwołanie w pozostałym zakresie w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

W ustawowym terminie wyrok w części, w jakiej oddalono odwołanie, zaskarżył pełnomocnik J. W.. Wyrokowi zarzucił:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 85 ust. 1 z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych polegające na ich niewłaściwym zastosowaniu i przyznaniu odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia rentowego należnego za okres od 29 kwietnia 2010 r. do 30 kwietnia 2012 r., poczynając od 17 maja 2012 r. w sytuacji, gdy możliwe było ustalenie przez organ rentowy prawa do świadczenia już w dacie złożenia wniosku przez ubezpieczoną, nie zaś w dacie doręczenia temu organowi wyroku Sądu Okręgowego z dnia 7 października 2011r.;

- naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wydane w sprawie orzeczenie tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów, która w niniejszej sprawie miała charakter dowolnej, przejawiające się tym, że Sąd I instancji, pomimo wykazania zgromadzonym materiałem dowodowym, iż organ rentowy miał możliwość dokonania prawidłowych ustaleń w przedmiocie zasadności wniosku ubezpieczony o przyznanie na jej rzecz świadczenia z tytułu częściowej niezdolności do pracy bezpośrednio po złożeniu wniosku przez ubezpieczoną, przyznał odsetki za okres po doręczeniu organowi rentowemu wyroku Sądu Okręgowego. W uzasadnieniu swojego stanowiska apelujący wskazał, że organ rentowy jest zwolniony z obowiązku wypłaty odsetek w przypadku przyznania lub wypłaty świadczeń w terminie późniejszym niż przewidziany w art.118 cyt. ustawy tylko w wypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które ZUS nie ponosi odpowiedzialności. Nadto apelujący powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Konstytucyjnego. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r., sygn. I UK 159/2004, opubl. LexPolonica nr 387865, OSNP 2005/19 poz. 308 dokonana została wykładnia tego przepisu: „Wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, w szczególności, gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa.” Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 czerwca 2012 r., sygn. III UK 110/2011, opubl. LexPolonica nr 4131441: "Jeśli wydanie nieprawidłowej decyzji w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy byłoby następstwem niewłaściwej oceny stanu zdrowia osoby ubiegającej się o to świadczenie dokonanej przez lekarza orzecznika lub głównego lekarza orzecznika oddziału, a więc następstwem niewłaściwych ustaleń faktycznych, to błąd taki należy uznać za błąd organu rentowego, powodujący jego odpowiedzialność na podstawie art. 85 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych." Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 11 września 2007 r., sygn. P. 11/2007 uznał za zgodny z Konstytucją art.118 ust.1 cyt. ustawy, o ile za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uznaje się dzień wpływu do organu rentowego prawomocnego orzeczenia sądu tylko w sytuacji, gdy za nieustalenie tych okoliczności we wcześniejszym terminie nie ponosi odpowiedzialności organ rentowy. Jednakże gdy opóźnienie

w ustaleniu prawa do świadczenia było spowodowane okolicznościami, za które odpowiada organ rentowy (np. błędna interpretacja przepisów, zaniechanie podjęcia określonych działań z urzędu, błędne orzeczenie lekarza orzecznika ZUS lub komisji lekarskiej ZUS w sprawie niezdolności do pracy), termin ten winien być liczony od dnia, w którym organ rentowy, gdyby działał prawidłowo, powinien był ustalić prawo do świadczenia. Apelujący podkreślił, że w wypadku wystąpienia przez ubezpieczonego z roszczeniem o zapłatę odsetek, obowiązkiem sądu jest nie tylko kontrola legalności decyzji w sprawie ustalenia prawa do świadczenia, ale również ocena, czy za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczenia odpowiedzialność ponosi organ rentowy. W stanie faktycznym przedmiotowej sprawy, gdy ubezpieczona już w dacie złożenia wniosku do ZUS 29 kwietnia 2010 r. wykazała uprawnienie do otrzymania renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, zasadne jest obliczenie odsetek od dnia wymagalności poszczególnych rat przyznanej na podstawie wyroku Sądu Okręgowego renty, tj. wobec ustalenia przez ZUS daty płatności renty na 20 dzień każdego miesiąca od 21 kwietnia 2010 r. do dnia wypłaty przez organ rentowy renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, tj. 31 maja 2012 r. W konkluzji apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie J. W. prawa do odsetek ustawowych z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia rentowego należnego za okres od 29 kwietnia 2010 r. do 30 kwietnia 2012 r., poczynając od 21 maja 2010 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni J. W. jest uzasadniona, a podniesione zarzuty naruszenia prawa materialnego i prawa procesowego zasługiwały na uwzględnienie i w rezultacie skutkowały koniecznością zmiany wyroku w zaskarżonej części i orzeczenia co do istoty sprawy.

Uzasadnionym jest zarzut naruszenia prawa materialnego art. 85 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585, ze zm.) w związku z art. 118 ust. 1 i 1a ustawy z 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, ze zm.). Zgodnie z art. 85 ust. 1 cyt. ustawy, jeżeli organ rentowy - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Jednocześnie w myśl art. 118 ust. 1 i 1a cyt. wyżej ustawy organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Jednak w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego (przede wszystkim sądu ubezpieczeń społecznych) za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Rację ma apelujący, że powołanych przepisów nie można interpretować w oderwaniu od utrwalonego w tym zakresie orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 11 września 2007 r. w sprawie P 11/07, który rozstrzygał o zgodności art. 118 ust. 1a z Konstytucją. W uzasadnieniu powołanego wyroku Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że przez pojęcie "wyjaśnienie ostatniej niezbędnej okoliczności" z art. 118 ust. 1a należy rozumieć wyjaśnienie ostatniej okoliczności koniecznej do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. Stąd też 30-dniowy termin na wydanie decyzji w sprawie świadczenia i jego wypłaty w razie, gdy prawo do świadczenia zostało ustalone przez sąd, powinien być liczony od dnia doręczenia wyroku sądu tylko wtedy, gdy ustalenie prawa do świadczenia dopiero w postępowaniu sądowym nie było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy. W przeciwnym wypadku, gdy opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia było spowodowane okolicznościami, za które odpowiada organ rentowy (np. błędne orzeczenie lekarza orzecznika ZUS lub komisji lekarskiej ZUS w sprawie niezdolności do pracy), termin ten będzie liczony od dnia, w którym organ rentowy, gdyby działał prawidłowo, powinien był ustalić prawo do świadczenia. W podobny sposób interpretuje cyt. art. 118 ust. 1a Sąd Najwyższy. W jego orzecznictwie przyjmuje się bowiem, że do wyłączenia obowiązku wypłaty odsetek nie jest wystarczające wykazanie, że organ rentowy nie ponosi winy w powstaniu opóźnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 października 2004 r., II UK 485/03, OSNP 2005, Nr 10, poz.

147). W wyroku z 25 stycznia 2005 r., I UK 159/04 (OSNP 2005, Nr 19, poz. 308), Sąd Najwyższy przyjął, że wydanie przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia w sytuacji, gdy było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem, zwłaszcza gdy ubezpieczony wykazał wszystkie przesłanki świadczenia, oznacza, że opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ rentowy ponosi odpowiedzialność, choćby nie można było mu zarzucić niestaranności w wykładni i zastosowaniu prawa. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy podniósł też, że wówczas, gdy organ rentowy w chwili wydania zaskarżonej decyzji miał wszystkie potrzebne dane pozwalające na wydanie decyzji zgodnej z prawem, a po stronie ubezpieczonego nie występował obowiązek wykazania żadnych innych okoliczności uzasadniających jego wnioski, to dla obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia nie mogą mieć znaczenia okoliczności dotyczące przebiegu postępowania sądowego, zwłaszcza gdy w tym postępowaniu nie ustalono żadnych nowych przesłanek wypłaty świadczenia, których wykazanie ciążyło na ubezpieczonym, a które nie były znane (nie mogły być znane) organowi rentowemu. W uzasadnieniu wyroku z 21 czerwca 2012r. w sprawie III UK 110/11 Sąd Najwyższy wywodził, iż w celu ustalenia, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za opóźnienie spowodowane błędem w ustaleniach faktycznych, konieczne jest wykazanie, że w przepisany termin ZUS nie dysponował materiałem umożliwiającym przyznanie świadczenia. W takiej sytuacji Sąd Najwyższy podkreślił jednak konieczność uwzględnienia tego, czy organ rentowy w ramach swoich kompetencji i nałożonych obowiązków poczynił wszystkie możliwe ustalenia faktyczne i wyjaśnił wszystkie okoliczności konieczne do wydania decyzji. Jeżeli bowiem zmiana decyzji w postępowaniu odwoławczym będzie uzasadniona ustaleniami co do takich okoliczności, które nie były i nie mogły być znane organowi rentowemu, to nie będzie podstaw do uznania, iż opóźnienie jest następstwem okoliczności, za które ponosi on odpowiedzialność (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2009 r., I UK 345/08, OSNP 2010, nr 23-24, poz. 293).

W niniejszej sprawie sporną okolicznością faktyczną, mającą wpływ na ustalenie prawa do świadczenia rentowego i jego wypłaty, było stwierdzenie istnienia u wnioskodawczyni niezdolności do pracy. Stąd w kontekście prawa do odsetek istotne było ustalenie, czy organ rentowy, w ramach udzielonych mu kompetencji i nałożonych obowiązków, podjął określone działania zmierzające do wyjaśnienia tej okoliczności, warunkującej prawo do świadczenia. Jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, w postępowaniu przed organem rentowym ustalenie odnośnie istnienia niezdolności do pracy jest dokonywane w myśl art. 14 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w formie orzeczenia lekarza orzecznika ZUS, a zgodnie z art. 14 ust. 3 tej ustawy orzeczenie lekarza orzecznika (...) lub komisji lekarskiej stanowi dla organu rentowego podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji. Wbrew jednak stanowisku Sądu I instancji, ewentualne błędy lekarza orzecznika czy komisji lekarskiej muszą być uznane za błędy organu rentowego ze wszystkimi konsekwencjami, także wynikającymi z zastosowania art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (por. uzasadnienie powołanego wcześniej wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 2007 r., P 11/07, OTK-A 2007, Nr 8, poz. 97). Jak wywiódł Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wskazanego wyżej wyroku z 21 czerwca 2012r., III UK 110/11, wydanie orzeczenia w przedmiocie niezdolności do pracy oraz jego kontrola dokonywana przez głównego lekarza orzecznika oddziału, stanowią niezbędne etapy postępowania prowadzonego przez organ rentowy w sprawach o świadczenia rentowe. Ponadto, zarówno lekarz orzecznik, jak i główny lekarz orzecznik oddziału, działają w ramach organu rentowego. Jeśli zatem wydanie nieprawidłowej decyzji w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy byłoby następstwem niewłaściwej oceny stanu zdrowia osoby ubiegającej się o to świadczenie, dokonanej przez lekarza orzecznika lub głównego lekarza orzecznika oddziału, a więc następstwem niewłaściwych ustaleń faktycznych, to błąd taki należy uznać za błąd organu rentowego, powodujący jego odpowiedzialność na podstawie art. 85 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy uchylił się od oceny prawidłowości działania organu rentowego na etapie oceny stanu zdrowia wnioskodawczyni przez lekarza orzecznika i komisję lekarską, przyjmując wadliwie, że ZUS nie ponosi odpowiedzialności za ich orzeczenia, będące podstawą decyzji odmawiającej prawa do świadczenia rentowego. W rezultacie uzasadnionym jest też zarzut naruszenia prawa procesowego – art.233§1 k.p.c. przez błędną ocenę zgromadzonego materiału dowodowego i nierozważenie istotnych w sprawie okoliczności, których pominięcie doprowadziło Sąd I instancji do wadliwych ustaleń, niezgodnych z treścią zgromadzonych w sprawie

niespornych dowodów. Zgodnie z ustalonym stanem faktycznym, decyzją z 30 sierpnia 2010r. organ rentowy odmówił wnioskodawczyni prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie orzeczenia komisji lekarskiej z 24 sierpnia 2010r. Jak wynika z uzasadnienia wyroku w sprawie VIIIU 1724/10 (str.2 uzasadnienia-k.86 akt VIIIU 1724/10), orzeczenie komisji lekarskiej zostało wydane m.in. w oparciu o badanie psychologiczne z 10 czerwca 2010r. , w którym nie stwierdzono u wnioskodawczyni zaburzeń o charakterze depresyjnym , tylko problemy psychologiczne typu neurotycznego o nasileniu niepowodującym niezdolności do pracy. 5 października 2010r. wnioskodawczyni złożyła odwołanie od powyższej decyzji. Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z 7 października 2011r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. W. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy na okres od 29 kwietnia 2010r. do 30 kwietnia 2012r. z powodu zaburzeń depresyjnych nawracających, obecnie o dużym nasileniu. Zgodnie z treścią akt VIIIU 1724/10 , w dniu 12 stycznia 2011r. biegły neuropsycholog dr L. S. wydał opinię psychologiczną , w której stwierdził u badanej m.in. cechy osobowości bierno-zależnej z nasilonymi zaburzeniami depresyjnymi. Jednocześnie biegły wskazał na wady opinii psychologicznej konsultanta ZUS, w której nie stwierdzono zaburzeń o charakterze depresyjnym , rozpoznano problemy psychologiczne typu neurotycznego nie powodujące niezdolności do pracy. Biegły zwrócił uwagę na mniej diagnostyczną metodę badania zastosowaną przez psychologa ZUS (badanie kwestionariuszem (...), który jest skróconą wersją (...)) bez podania wartości liczbowych testu oraz występowanie wątpliwości co do tego , jak badająca w takiej sytuacji zróżnicowała zaburzenia depresyjne od neurotycznych (opinia - k.26 akt VIII U 1724/10) . Biegły psychiatra lek.med. G. P. w opinii z 28 lutego 2011r. rozpoznał u badanej zaburzenia depresyjne nawracające, obecnie nasilone zaburzenia depresyjne powodujące częściową niezdolność do pracy od daty wniosku o rentę (kwiecień 2010r.) na dwa lata. W uzasadnieniu swojego stanowiska biegły zauważył rozbieżności między opinią konsultanta psychologa ZUS i opinią biegłego neuropsychologa (opinia –k.28-30 akt VIII U 1724/10). W ustnej opinii uzupełniającej biegły wskazał, że u J. W. występują zaburzenia depresyjne , nawracające o charakterze przewlekłym. W ocenie biegłego w dacie badania przez lekarza orzecznika i komisję lekarską ZUS badana nie była w okresie remisji. Nie wykluczył niewłaściwej oceny stanu zdrowia przez organ rentowy. (opinia ustna-k.53-54 akt VIII U 1724/10). Kolejna biegła psycholog, powołana na wniosek organu rentowego, w opinii z 15 lipca 2011r., na podstawie przeprowadzonego badania, potwierdziła nasilone objawy depresyjne. Opiniowana wymaga stałej systematycznej opieki psychiatrycznej i psychoterapii (opinia k.58-62 akt VIII U 1724/10). W oparciu o powtórne badanie psychologiczne biegły psychiatra podtrzymał swoją wcześniejszą opinię, że wnioskodawczyni jest osobą częściowo niezdolną do pracy na okres 2 lat od daty złożenia wniosku o świadczenie z powodu zaburzeń depresyjnych nawracających znacznie nasilonych. Kolejne badanie psychologiczne potwierdziło nasilone zaburzenia depresyjne. Sąd Okręgowy przy ustalaniu stanu faktycznego w niniejszej sprawie zupełnie pominął ocenę powyższych okoliczności, które jednoznacznie wskazują, że w toku postępowania w sprawie odwołania od decyzji ZUS odmawiającej J. W. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nie zaistniały żadne nowe istotne okoliczności dotyczące stanu zdrowia wnioskodawczyni, które uzasadniałyby odmienną ocenę jej zdolności do pracy niż w postępowaniu przed ZUS. Przeciwnie , jak wynika z dwóch zgodnych opinii biegłych, u wnioskodawczyni rozpoznano nasilone objawy depresyjne, które w ocenie biegłego psychiatry znacznie ograniczają zdolność wnioskodawczyni do pracy od kwietnia 2010r. Natomiast komisja lekarska ZUS w orzeczeniu z 24 sierpnia 2010r. w oparciu o badanie psychologiczne z 10 czerwca 2010r. nie stwierdziła u wnioskodawczyni w ogóle zaburzeń o charakterze depresyjnym , tylko problemy psychologiczne typu neurotycznego o nasileniu niepowodującym niezdolności do pracy. Nie można przy tym pominąć opinii neuropsychologa dr L. S., że opinia psychologiczna konsultanta ZUS zawiera istotne braki, które w rezultacie doprowadziły do błędnych wniosków, będących podstawą orzeczenia ustalającego zdolność wnioskodawczyni do pracy. Dodatkowo z opinii psychiatrycznej wynika jednoznacznie ,że nie ma podstaw, aby przyjąć, że w dacie badania przez lekarza orzecznika i komisję lekarską ZUS odwołująca była w okresie remisji. Przy tak ustalonym stanie faktycznym , wynikającym wprost z trzech opinii biegłych lekarzy, które były podstawą prawomocnego wyroku przyznającego J. W. prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od 29 kwietnia 2010r. do 30 kwietnia 2012r., uzasadnione jest ustalenie, że organ rentowy rozpoznając wniosek o rentę, błędnie pominął istotne okoliczności dotyczące stanu zdrowia wnioskodawczyni. Z trzech opinii biegłych wynika bowiem, że już w kwietniu 2010r. u wnioskodawczyni występowały objawy zaburzeń depresyjnych , których nasilenie powodowało częściową niezdolność do pracy (opinia psychologiczna ZUS była z czerwca 2010r., a komisja lekarska przeprowadziła badanie w sierpniu 2010r.) . ZUS dysponował takimi samymi dowodami medycznymi, które potwierdzały powyższe rozpoznanie – w tym zaświadczeniem o stanie zdrowia z 12 kwietnia 2010r. i historią choroby z PZP (k.5, 6-14 akt VIII U 1724/10).

W rezultacie uzasadniony jest zarzut apelującego, iż Sąd Okręgowy błędnie ocenił zgromadzone dowody i niewłaściwie zastosował powołane wyżej przepisy prawa materialnego, stwierdzając, że ZUS w toku prowadzonego postępowania orzeczniczego nie miał możliwości poczynić prawidłowych ustaleń dotyczących niezdolności wnioskodawczyni do pracy. Tym samym należy uznać, że opóźnienie w wypłacie świadczeń rentowych jest następstwem okoliczności, za które ZUS ponosi odpowiedzialność. W myśl art.118 ust.1 i 1a organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Taką możliwość organ rentowy miał w dacie wydania orzeczenia przez komisję lekarską, tj. 24 sierpnia 2010r., a zatem zgodnie z powołanym przepisem w zwłoce pozostawał po upływie 30 dni od tej daty - od 25 września 2010r. W kontekście tych ustaleń brak podstaw do przyznania prawa do odsetek za okres wcześniejszy od 21 maja 2010r., a zarzuty apelacji w tym zakresie nie zawierają żadnej argumentacji zasługującej na uwzględnienie.

Mając na uwadze wszystkie powyższe rozważania na podstawie art.386§1 k.p.c. należało zmienić zaskarżony wyrok w pkt I i II oraz przyznać J. W. prawo do ustawowych odsetek z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia rentowego należnego za okres od 29 kwietnia 2010r. do 30 kwietnia 2012r., począwszy od 25 września 2010r. do dnia zapłaty. Na podstawie art.385 k.p.c. oddalono apelację co do żądania odsetek od 21 maja 2010r., uznając ostatecznie apelację za bezzasadną w tej części (pkt 2). W oparciu o treść art.98§1 i 2 k.p.c., art. 36 ustawy z 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tj. Dz.U. z 2010r., Nr 90, poz.594 ze zm.) oraz § 12 ust.2 i §13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz kosztów ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013, poz. 461) orzeczono o kosztach procesu, na które złożyły się koszty zastępstwa procesowego przed Sądem I i II instancji (60 zł. + 120 zł.) oraz opłata od apelacji w wysokości 30 zł.